

TILGÆNGELIGHEDSUDVALGET

v/ fmd. dommer Anders Martin Jensen
Retten i Næstved
Gardehusarvej 5, Næstved

BERETNING 20

Om vurdering af praksis på tilgængelighedsområdet
i perioden 1.1.2014 - 31.12.2014

Afgivet af et udvalg under kulturministeren nedsat i henhold til
arkivloven, lovbekendtgørelse nr. 1035 af 21. august 2007

Indholdsfortegnelse

I	INDLEDNING	3
II	UDVALGETS OVERVEJELSER	5
A.	RIGSARKIVET	5
1.	Omorganisering af Statens Arkiver og navneforandring til Rigsarkivet....	5
2.	Bevaring, kassation og aflevering af arkivalier.....	6
2.1.	Aflevering af papirarkivalier og digitale arkivalier.....	6
3.	Uhjemlede kassationer	6
4.	Fastsættelse af længere tilgængelighedsfrister efter arkivlovens § 27.....	7
5.	Praksis vedrørende dispensationer	7
5.1.	Sagsbehandlingstider hos Rigsarkivet og hos myndigheder	7
5.2.	Tilladelser og afslag	9
5.3.	Afslag, partshøring og remonstration	12
5.4.	Enkeltsager om dispensation	12
6.	Særlige områder	13
6.1.	DAMD Databasen	14
6.2.	Den varslede lukning af Erhvervsarkivet i Aarhus	15
B.	KOMMUNALE ARKIVER	15
III	SAMMENFATNING	16

I. INDLEDNING

Udvalget til vurdering af praksis på tilgængelighedsområdet blev nedsat første gang i henhold til arkivloven fra 1994 og er senest nedsat i henhold til lov nr. 1050 af 17. december 2002, som trådte i kraft den 1. juli 2003. Efter lovens § 39 nedsætter kulturministeren et udvalg - Tilgængelighedsudvalget - til at vurdere de offentlige arkivers og myndigheders praksis på tilgængelighedsområdet.

Det er udvalgets kommissorium at vurdere praksis på tilgængelighedsområdet på baggrund af en årlig rapport udarbejdet af rigsarkivaren og at udtale sig om, hvorvidt der bør gennemføres ændringer på området.

Rigsarkivarens årlige rapport skal beskrive følgende hovedpunkter:

- Praksis vedrørende tilgængelighed til ikke-afleverede statslige arkivalier, der er over 20 år gamle.
- Afleveringspraksis
- Praksis vedrørende tilgængelighedsfrister og screening
- Praksis vedrørende dispensationer
- Praksis vedrørende tilgængelighed til kommunale og amtskommunale arkivalier, der er over 20 år gamle.

Udvalget kan anmode om supplerende oplysninger om sagsbehandlingen fra Statens Arkiver og kan som led i den årlige rapportering kommentere enkeltsager af principiel interesse. En repræsentant fra Statens Arkiver kan deltage i udvalgets møder for at give udvalget de nødvendige oplysninger i den forbindelse.

På baggrund af udvalgets drøftelser afgives en årlig beretning til kulturministeren.

Udvalgets virksomhed omfatter statens arkiver og de kommunale arkiver.

Statens Arkivers Rapport om praksis på tilgængelighedsområdet 2014 vedrører perioden fra 1. januar til 31. december 2014. Rapporten handler om såvel Statens Arkiver som de kommunale arkiver.

Rapporten har dannet grundlag for udvalgets arbejde med Beretning 20.

Udvalget har i perioden fra modtagelsen af Statens Arkivers rapport til afgivelsen af Beretning 20 afholdt to møder. Rigsarkivaren har deltaget i ét af disse.

På tidspunktet for afgivelse af Beretning 20 er medlemmerne af Tilgængelighedsudvalget følgende:

Formand:

Dommer Anders Martin Jensen

Øvrige medlemmer:

Forskningens repræsentanter:

Professor Niels Mygind, Copenhagen Business School

Lektor Karen Gram-Skjoldager, Aarhus Universitet

Pressens repræsentanter:

Journalist Villy Dall, Dansk Journalistforbund

Seniorkonsulent, cand.jur. Christina Moshøj, Danske Medier

Forvaltningens repræsentanter:

Fuldmægtig Sine Langskov Hansen, Udenrigsministeriet

Pens. major Bjørn Hartmann-Madsen, Forsvarsministeriet

Seniorkonsulent Flemming Nielsen, Kommunernes Landsforening

Som sekretær for udvalget fungerer Helle Jardorf.

II. UDVALGETS OVERVEJELSER

A. RIGSARKIVET

1. Omorganisering af Statens Arkiver og navneforandring til Rigsarkivet

Statens Arkiver oplyser i sin rapport, at der med virkning fra 1. maj 2014 trådte en ny organisation af Statens Arkiver i kraft. Tidligere var arkiverne opdelt geografisk mellem Rigsarkivet og landsarkiverne, ligesom en række landsdækkende opgaver var fordelt mellem Rigsarkivet, Erhvervsarkivet og Dansk Data Arkiv.

Med organisationsændringen blev Statens Arkivers funktioner fordelt på 3 søjler: "Indsamling og Bevaring" (IB), "Brugerservice og Formidling" (BF) og "Administration og Økonomi" (AØ). Hver søjle ledes af en vicedirektør. Søjlen Indsamling og Bevaring (IB) forestår al indsamling og bevaring, hvad enten det drejer sig om offentlige eller private arkivalier. De forskellige søjler er opdelt i en række faglige områder under områdeledere. Områderne er ikke bundet til Rigsarkivets forskellige lokaliteter, men er tværgående.

Under området "Forskning og Adgang" i BF-søjlen sorterer bl.a. behandlingen af sager om dispensation fra tilgængelighedsfristerne samt om benyttelse af ikke umiddelbart tilgængelige arkivalier i øvrigt.

På et møde i udvalget har Rigsarkivaren redegjort nærmere for organisationsændringen. Han har bl.a. oplyst, at omorganiseringen dels er udtryk for et ønske om at forhøje serviceniveauet, dels er en følge af digitaliseringen, der har betydet, at hovedparten af arbejdet kan udføres fra København. Rigsarkivet driver nu kun læsesale lokalt. Alle funktioner skal være ens over hele landet. Hver afdeling har sin egen faglige leder, og opgaverne løses efter, hvor det sker bedst og ikke efter geografiske principper som tidligere. Formålet er også at samle større faglig viden bag de enkelte opgaver. I den forbindelse er personalet også blevet samlet i større enheder.

Samtidig med organisationsændringen besluttedes det at ændre betegnelsen Statens Arkiver til Rigsarkivet, således at Rigsarkivet nu betegner hele institutionen. Navneændringen er siden blevet lovfæstet ved lov nr. 652 af 18. maj 2015.

Udvalget tager oplysningerne om organisationsændringerne og navneskiftet til efterretning og vil fremover anvende betegnelsen Rigsarkivet i stedet for Statens Arkiver.

2. Bevaring, kassation og aflevering af arkivalier

2.1. Aflevering af papirarkivalier og digitale arkivalier

I udvalgets sidste beretning hedder det om aktivitetsplan 2012:

"Ny aktivitetsplan

I 2013 indledte Statens Arkiver et nyt tilsyn med alle statslige myndigheder. Formålet med tilsynet er at tilvejebringe oplysninger til brug for udarbejdelsen af den nye aktivitetsplan, der skal dække perioden 2013-2017. Samtidig blev der udsendt et cirkulære om, hvilke myndigheder der skulle aflevere papirarkivalier i 2013 baseret på myndighedernes egne ønsker. Cirkulæret om aflevering af digitalt skabte arkivalier i perioden 2013-2014 blev offentliggjort på Statens Arkivers hjemmeside i januar 2013.

Tilsynet skal danne grundlag for et nyt cirkulære om aflevering af statslige myndigheders papirarkivalier fra 2014-2016, der forventedes udsendt i 2. halvår af 2013. Cirkulæret om aflevering af digitale arkivalier i perioden 2015-2016 forventes udsendt i 2014."

Rigsarkivet oplyser i sin seneste rapport, at cirkulæreskrivelsen om aflevering af papirarkivalier 2014-2016 blev udsendt den 6. januar 2014. Derudover er der udsendt en særlig tidsplan for aflevering fra Forsvarets enheder i januar 2015.

Udvalget har noteret sig oplysningerne.

3. U hjemlede kassationer

Arkivlovens § 8 pålægger myndighederne at varetage arkivmæssige hensyn, herunder betryggende opbevaring af myndighedernes arkivmateriale. Det er således myndighedernes ansvar at sikre deres arkivalier mod enhver form for overlast. Myndighederne må ikke uden hjemmel kassere arkivalier. Arkivalier på elektroniske medier skal lagres, så de kan afleveres til offentlige arkiver.

Rigsarkivet oplyser, at arkivet i forbindelse med tilsynet af statslige myndigheder 2012 blev opmærksom på en u hjemlet kassation. Det drejede sig om Copenhagen Business School (CBS), journalsager og andet materiale 1985-2001.

Det fremgår, at CBS hverken havde afleveret eller indberettet papirarkivalier for perioden 1985-2001. CBS har efterfølgende gennemført en omfattende eftersøgning af arkivalier

fra denne periode og har i den forbindelse oplyst, at en række arkivalier må anses for kasseret. Det drejer sig om journalsager for perioden 1985-2001, søgemidler til journalsager for perioden 1985-1996, mødereferater for øverste styrelsesniveau (bortset fra 1998 og et enkelt møde i år 2000), mødereferater for visse studienævn, institutter og fakulteter samt systematisk materiale om studieforhold, personaleforhold m.m. Rigsarkivaren udtalte, at CBS burde have opbevaret sine papirarkivalier under betryggende forhold, indtil de kunne afleveres til Rigsarkivet.

4. Fastsættelse af længere tilgængelighedsfrister efter arkivlovens § 27

Forlængelsen af den almindelige tilgængelighedsfrist på 20 år medfører, at de pågældende arkivalier indtil fristens udløb kun er tilgængelige med samtykke fra den pågældende myndighed, jf. arkivlovens § 33, nr. 1, jf. § 22.

Rigsarkivet oplyser i sin rapport, at der i løbet af 2014 blev drøftet fastsættelse af særlige tilgængelighedsfrister med Universitetsklinikken under Psykologisk Institut, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet, og Forsvarets Efterretningstjeneste. Drøftelserne var endnu ikke afsluttet ved udgangen af rapportåret.

Rigsarkivaren har over for udvalget supplerende oplyst, at drøftelserne med Universitetsklinikken under Psykologisk Institut vedrørte psykologiske rapporter om klientsamtaler og journaloptegnelser udarbejdet som led i psykologuddannelsen og til forskningsbrug. Rapporterne indgår i ESDH systemet, og er fundet bevaringsværdige. Universitet bad om tilladelse til kassation, men Rigsarkivet foreslog i stedet en bestemmelse om en længere tilgængelighedsfrist på helt op til 110 år svarende til fristen for opbevaring af arkivalier fra Psykiatrisk Hospital i Risskov. Oplysningerne ville som udgangspunkt være omfattet af 75 års fristen, der normalt dækker behovet for hemmeligholdelse. Befolkningen bliver dog ældre og ældre, og efter Rigsarkivets opfattelse er der behov for at drøfte spørgsmålet om mere fleksible tilgængelighedsfrister, så det bliver muligt at vurdere behovet fra område til område, uden at miste fokus på at tillade størst mulig tilgængelighed.

For så vidt angår efterretningstjenesterne er den normale, forlængede tilgængelighedsfrist 80 år for tjenesternes almindelige arbejde og 150 år for oplysninger om humane kilder i udlandet. Fristerne svarer enten til eller er lidt længere end i de lande, vi modtager oplysninger fra. Det gælder dog kun materiale, der stadig er klassificeret som fortroligt, efter at de almindelige tilgængelighedsfrister er udløbet.

Tilgængelighedsudvalget tager oplysningerne om de længere tilgængelighedsfrister til efterretning og bemærker, at der stadig kan stadig søges om dispensation i konkrete sager.

5. Praksis vedrørende dispensationer.

5.1. Sagsbehandlingstider hos Rigsarkivet og hos myndigheder

Sagsbehandlingstiden for ansøgninger om dispensation fra arkivlovens tilgængelighedsfrister i Rigsarkivet opgøres ved hjælp af Rigsarkivets journalsystem. Der foretages tre opgørelser, delt op i følgende kategorier; 1) sager, hvori rigsarkivaren eller den, han har bemyndiget hertil, træffer afgørelsen uden ekstern høring, 2) sager, hvor imødekommelse af en ansøgning afhænger af samtykke fra den afleverende myndighed eller ressortmyndigheden, samt 3) henvendelser, der ikke har givet anledning til afgørelse om tilgængelighed, i de fleste tilfælde fordi det materiale, der er søgt om, er umiddelbart tilgængeligt, i andre tilfælde fordi materialet ikke er afleveret til Statens Arkiver eller ikke eksisterer.

Arkivlovens § 36 fastsætter en svarfrist på højst 15 dage for ansøgninger eller henvendelser om benyttelse af ikke umiddelbart tilgængeligt arkivmateriale. Sagsbehandlingsfristerne er yderligere indskærpet i rigsarkivarens instruks om behandling af tilgængelighedssager, kapitel X, afsnit A, hvori det hedder:

"A. Svarfrister

1. Ansøgeren skal efter arkivlovens § 36 have svar inden 15 dage. Denne frist skal ubetinget overholdes.
2. Fristen regnes fra ansøgningens modtagelse til afsendelse af svar, således at alle kalenderdage regnes med, herunder modtagelsesdagen. Svar skal altså afgå fra Statens Arkiver senest den 15. dag.
3. Svarfristen gælder også i de tilfælde, hvor der ikke foreligger en afgørelse. I så fald skal Statens Arkiver efter arkivlovens § 36 oplyse om grunden hertil, herunder om hvornår svaret kan ventes.
4. Hvis rigsarkivaren eller den, han bemyndiger hertil, træffer afgørelse, vil grunden til senere besvarelse, normalt være, at afgørelsen kræver meget omfattende undersøgelser, eller at der er opstået en så alvorlig tvivl, at sagen er forelagt rigsarkivaren eller afleverende myndighed.
5. Skal der høres om samtykke, skal skrivelse til afleverende myndighed afgå snarest og senest den 15. dag fra og med modtagelse af ansøgningen.
6. Ansøgeren orienteres med kopi af høringsskrivelse. I orienteringen anføres, at svar først kan ventes, når afleverende myndighed har taget stilling til samtykke.
7. I høringsskrivelse mindes afleverende myndighed om, at fristen for svar på samtykke efter arkivloven er 30 dage.
8. Har Statens Arkiver ikke modtaget svar på høring om samtykke inden 30 dage, rykkes afleverende myndighed snarest, dog senest inden 10 dage."

Vedrørende kategori 1)

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for adgangssager, der blev afgjort af Rigsarkivet alene, var i 2014 8,31 dage mod 8,22 dage i 2013. Svarfristen på 15 dage blev overskredet i 67 ud af 2.899 sager mod 41 ud af 2.925 sager i 2013 eller i 2,3 % i 2014 af sagerne mod 1,40 % af sagerne i 2013.

Rigsarkivet bemærker, at stigningen i svartider til en vis grad skyldes omorganiseringen og oplyser at, antallet af overskridelser trods stigningen stadig er så lavt, at det næppe er muligt at træffe nye foranstaltninger, der vil sikre mod de få overskridelser. Der afgives endvidere en ugentlig rapport af områdelederen for sagsbehandlingen på tilgængelighedsområdet om sagsantal og fremdrift, ligesom hver enkelt overskridelse af sagsbehandlingstiden rapporteres særskilt.

Vedrørende kategori 2)

For så vidt angår sager, der har krævet samtykke fra andre myndigheder, var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for Rigsarkivet og myndighederne tilsammen 12,39 dage i 2014 mod 10 dage i 2013 svarende til en gennemsnitlig overskridelse af svarfristen i 4,30 & af sagerne mod 2,47 & af sagerne mod i 2013. Det fremgår af statistikken, at overskridelserne vedrører 4 sager.

Rigsarkivet bemærker hertil, at høringssvarene indimellem kan være længe undervejs. Der er enkeltstående tilfælde af for lange sagsbehandlingstider hos Statsministeriet og Justitsministeriet, mens Energistyrelsen, Arbejdsskadestyrelsen, Datatilsynet og Politiets Efterretningstjeneste hver i flere tilfælde har haft for lange sagsbehandlingstider.

Rigsarkivet har afleveret en liste til udvalget over hvilke ressortmyndigheder, der har overskredet sagsbehandlingstiden væsentligt og herunder i 2014. Rigsarkivet har endvidere oplyst, at de rykker ressortmyndigheden for svar, og at det er det eneste, arkivet kan gøre i disse tilfælde.

Vedrørende kategori 3)

For så vidt angår sager, der rejses som tilgængelighedssager, men som ikke fører til behandling af et konkret adgangsspørgsmål, var Rigsarkivets sagsbehandlingstid i 2014 i gennemsnit 9,14 dage mod godt 8 dage i 2013. Overskridelse af fristen forekom i 43 af 2.277 sager mod 50 sager ud af 2.485 i 2013 eller i 1,89 & af sagerne mod ca. 2 & i 2013.

Udvalget udtrykker tilfredshed med, at Rigsarkivet til stadighed overvåger sagsbehandlingstiderne, og at overskridelse af fristerne generelt holdes på et lavt niveau. Udvalget bemærker dog også, at nogle myndigheder - Energistyrelsen, Arbejdsskadestyrelsen, Datatilsynet og Politiets Efterretningstjeneste - i flere tilfælde har haft for lange sagsbehandlingstider.

5.2. Tilladelser og afslag.

Rigsarkivet oplyser i rapporten, at alle sagsbehandlere har ført statistik over modtagne ansøgninger og disses behandling i 2014 på samme måde som tidligere år. I rigsarkivarens instruks om behandling af tilgængelighedssager, kapitel X, afsnit C, hedder det om indberetning af oplysninger:

- "1. Efter arkivlovens § 39, stk. 3, skal rigsarkivaren hvert år til kulturministeren afgive rapport om tilgængelighed.
2. Med henblik på udarbejdelse af denne rapport afgiver alle enheder senest 14 dage efter udløbet af hvert kvartal oplysning om behandling og afgørelse af ansøgninger efter arkivlovens § 31 efter de tidligere herom udstedte bestemmelser, dog således at indberetningerne nu følger kalenderens kvartaler.
3. Afslag indberettes løbende til rigsarkivaren med kopi af sagens vigtigste dokumenter (ansøgning, svar på samtykkehøring og brev til ansøger)."

For så vidt angår de offentlige arkiver afgjorde Rigsarkivet 3.819 sager i 2014 mod 4.453 sager i 2013. Afgørelserne fordelte sig på 3.762 tilladelser og 57 afslag mod 4.408 tilladelser og 45 afslag i 2013, hvilket svarer til en stigning i afslagene på 0,5 &.

Rigsarkivet bemærker, at stigningen i antallet af afslag ikke skyldes en mindre liberal praksis end de tidligere år, og at langtidstendensen er, at afslagene udgør en meget lille andel af de modtagne ansøgninger.

Rigsarkivet har i sin rapport i lighed med tidligere udarbejdet en statistik over særligt udvalgte grupper af ikke umiddelbart tilgængeligt materiale. Statistikken er vedlagt som et bilag til rapporten.

Rigsarkivet behandlede i alt 20 sager om arkivadgang, der drejede sig om offentlige arkivalier yngre end 20 år, jf. arkivlovens § 22, stk. 1. Alle 20 ansøgninger blev imødekommet. Til sammenligning behandlede arkiverne ligeledes 20 sager om arkivadgang i 2013. Heraf blev 18 ansøgninger imødekommet og 2 afslået.

Der blev behandlet i alt 47 ansøgninger om adgang til arkivenheder, der indeholder sager inden for strafferetsplejen, som er over 20, men under 50 år gamle, jf. arkivlovens § 24. 39 ansøgninger blev imødekommet og 8 blev afslået. I 2013 blev der behandlet 23 ansøgninger, hvoraf 20 ansøgninger blev imødekommet og 3 afslået.

I gruppen af ansøgninger efter arkivlovens § 23, stk. 1, (sager om enkeltpersoners private og økonomiske forhold, der er yngre end 75 år) blev der meddelt 3.660 tilladelser og 27 afslag. I 2013 blev der meddelt 4.374 tilladelser og 23 afslag. En stor del af dispensationsansøgningerne i denne kategori vedrører borgere, der søger adgang til sager om egne forhold.

I gruppen af ansøgninger efter arkivlovens § 27, stk. 1, (sager om statens sikkerhed mv.) om tilgængelighed til materiale, der er fristforlænget i op til 60 år, og hvor rigsarkivaren meddeler tilladelse på betingelse af den afleverende myndigheds samtykke, blev der i 2014 meddelt 42 tilladelser og 22 afslag, mens der i 2013 blev meddelt 15 tilladelser og 17 afslag.

Rigsarkivet oplyser, at ud af de i alt 57 afslag vedrørte 22 afslag områder med særlige frister, fastsat i medfør af arkivloven. Heraf drejede 6 ansøgninger sig om originale kontraminielbøger, for hvilke der gælder en 100 års tilgængelighedsfrist. Denne frist er fastsat på baggrund af, at de originale ministerialbøger i nogle tilfælde indeholder oplysninger om nulevende personers cpr-numre. I 3 sager var afslaget begrundet med tilstedeværelsen i arkivenheden af dokumenter, klassificeret "fortroligt" eller højere, og i 1 sag var afslaget begrundet i udenrigspolitiske fortrolighedshensyn. Andre 6 afslag drejede sig om materiale fra Politiets Efterretningstjenestes arkiv. Her tegner den såkaldte Wollweber-sag sig for 3 afslag, meddelt den samme ansøger successivt.

Fra statistikken vedrørende de private arkiver kan endelig fremhæves, at der vedrørende ansøgninger til ikke umiddelbart tilgængelige private arkiver blev meddelt 267 tilladelser og 7 afslag mod 265 tilladelser og 3 afslag i 2013.

Tilgængelighedsudvalget har ingen bemærkninger til den svage stigning i afslagsprocenten, som fortsat udgør en meget lille andel af de samlede ansøgninger.

Af udvalgets forrige beretning fremgår, at det daværende Statens Arkiver orienterede om en sag vedrørende adgang til arkivalier deponeret hos Det Danske Filminstitut (DFI), der i 2013 gav anledning til en længere korrespondance mellem ansøger og instituttet. Uenigheden handlede om, hvorvidt materialet var frit tilgængeligt eller omfattet af fristen på 75 år i arkivlovens § 23, stk. 1, om arkiver, der indeholder oplysninger om enkeltpersoners private, herunder økonomiske forhold. Det oplystes, at sagen først fandt sin afslutning i 2014 og derfor er medtaget i dette rapportår.

Sagen drejede sig om adgang til materiale, der af Rigsarkivet er deponeret hos DFI. Sagen begyndte i slutningen af 2011, hvor ansøgeren anmodede om adgang til 12 dokumentarfilm produceret mellem 1948 og 1964 som led i sit ph.d.-projekt. I forbindelse med behandlingen af ansøgningen konstaterede DFI, at arkivenhederne indeholdt oplysning om løn og honorar bl.a. til de medvirkende ved filmenes tilblivelse. På det grundlag vurderede DFI, at der var tale om enkeltpersoners private, herunder økonomiske forhold, hvorfor arkivenhederne først kunne gøres tilgængelige, når de var 75 år gamle, jf. arkivlovens § 23, stk. 1. DFI spurgte Statens Arkiver, om materialet kunne klassificeres materialet som "ikke umiddelbart tilgængeligt", hvilket arkiverne ikke gjorde indsigelse mod. Efter korrespondance mellem Statens Arkiver og DFI, meddelte Rigsarkivet herefter i starten af 2012 ansøger tilladelse til at benytte arkivenhederne på særlige vilkår, jf. arkivlovens § 41, stk. 2. Ansøgeren, der ikke fandt, at oplysningerne i materialet var af en sådan karakter, at det kunne betinge en tilgængelighedsfrist på 75 år, klagede over sagsbehandlingen til Kulturministeriet, der stadfæstede Filminstitutets afgørelse den 16. december 2013. Ansøger rettede derefter henvendelse til Folketingets Ombudsmand, der gik ind i sagen. Ombudsmanden bad ministeriet om at uddybe begrundelsen for sin afgørelse og om at forholde sig til en indsigelse om manglende partshøring over et brev fra DSI. Dette bevirkede, at ministeriet valgte at genoptage sagsbehandlingen. Efter fornyet korrespondance blev resultatet, at Statens Arkivers praksis var, at oplysninger om løn og honorar ikke faldt ind under den forlængede tilgængelighedsfrist på 75 år, men alene var undergivet den almindelige tilgængelighedsfrist på 20 år. DFI oplyste, at man blot ønskede at følge sædvanlig praksis på området. På baggrund af de nye oplysninger om praksis ophævede ministeriet afgørelsen den 27. maj 2014 og hjemviste sagen til DFI til ny sagsbehandling.

Samtidig påpegede ministeriet det u hensigtsmæssige sagsforløb over for rigsarkivaren og kritiserede, at Statens Arkiver ikke havde givet DFI fyldestgørende oplysning om praksis,

hvilket førte til, at Filminstituttet traf en forkert afgørelse. Ministeriet kritiserede også, at Statens Arkiver ikke havde gjort tilstrækkeligt for at rette op på sin fejlinformation af DFI, efter den var blevet opdaget og bemærkede, at arkiverne fremover bør være mere opmærksomme på at oplyse korrekt og fyldestgørende om praksis.

Rigsarkivaren har over for udvalget erklæret sig enig i, at Rigsarkivet burde have gennemgået de konkrete sager i stedet for at henvise til gængs praksis. Rigsarkivaren har endvidere erklæret sig enig i, at oplysningerne ikke reelt var omfattet af 75 års fristen.

Tilgængelighedsudvalget finder, at sagsforløbet er beklageligt, men bemærker samtidig, at der er tale om et enkeltstående tilfælde.

5.3. Afslag, partshøring og remonstration

Ifølge Rigsarkivet er alle afslag givet med anvisning af ankemulighed, bortset fra visse private arkivalier, hvor dispensation efter de derom fastsatte bestemmelser ikke kan meddeles før et senere tidspunkt.

I tilfælde hvor den afleverende myndigheds samtykke er påkrævet før adgang, men dette ikke har kunnet opnås, har Rigsarkivet foretaget partshøring med en 30-dages frist til at fremkomme med nye oplysninger. Hvis ansøgeren har svaret, er partens udtalelse forelagt myndigheden til genovervejelse. Hvis ansøgeren ikke har svaret, er der meddelt endeligt afslag.

Rigsarkivaren har tidligere over for udvalget oplyst, at afslagene tæller fuldt med i statistikken, også selvom nogle alene er delvise afslag på ansøgninger, der i øvrigt kan imødekommes, og i så fald tillige tæller som en tilladelse.

5.4. Enkeltsager om dispensation

Blandt de i Rigsarkivets seneste rapport omtalte enkeltsager, hvor der er meddelt afslag på tilgængelighed, har udvalget anmodet om yderligere oplysninger om følgende sager:

RAK 2013-023044 (Rigsarkivets rapport, side 15) drejede sig om en ansøger, der ønskede adgang til sin egen skilsmisssag fra 1993. Rigsarkivet gav afslag med henvisning til privatlivets fred, idet protokollen indeholdt personfølsomme oplysninger om andre personer end ansøger. Rigsarkivet tilbød en arkivundersøgelse mod betaling for at ekstrahere sagen fra protokollen.

Udvalget har spurgt, om Rigsarkivet standardmæssigt vejleder ansøgere om muligheden for arkivundersøgelser og ekstrahering af oplysninger mod betaling i de tilfælde, hvor der ikke kan gives adgang til hele materialet på grund af hensynet til andre personers privatliv, og i givet fald om prisen herfor.

Rigsarkivaren har svaret, at der ikke standardmæssigt vejledes om disse forhold. Der vejledes kun, når en dispensationsansøgning ikke kan imødekommes på grund af stærkt følsomme oplysninger i arkivenheden om andre end ansøgeren eller den, som ansøgeren ønsker oplysning om. Det er ikke let at give et prisoverslag, fordi det er svært på forhånd at anslå tidsforbruget. Arkivet beregner sig 620 kr. inkl. moms pr. påbegyndt time for arkivundersøgelser. Hvis en ansøger anmoder arkivet om at søge oplysninger i et register, fx. et fødsels- eller skilsmisregister, registreres det som en arkivundersøgelse.

Udvalget har endvidere bedt om yderligere oplysninger om sag C(RAK 2014-006020) på side 18, der vedrørte afslag på en ansøgning om adgang til fristforlængede sager i Udenrigsministeriets arkiv, gruppe 1 sager, der vedrører Kongehuset. Det fremgår, at Rigsarkivet sendte sagen i høring hos Udenrigsministeriet med anbefaling om adgang på sædvanlige vilkår til formålet fremstilling. Udenrigsministeriet gav afslag med den begrundelse, at materialet hovedsagelig drejede sig om kongehusets privatsfære. Udvalget har bedt om nærmere oplysning om, hvorvidt afgørelsen er udtryk for den samme praksis, der gælder for kongehusets eget private arkiv.

Rigsarkivaren har svaret, at afgørelsen svarer til den praksis, der følges af Udenrigsministeriet med hensyn til sager vedrørende Kongehuset. Det bemærkes, at der for disse sager af Udenrigsministeriet efter drøftelse med Rigsarkivet er fastsat en særlig længere tilgængelighedsfrist på 100 år. Den samme ansøgning sendt til Kongehusets private arkiv blev også afslået. Afslagene skyldtes snarere en sammenfaldende vurdering af tilgængelighedsspørgsmålet end en egentlig koordineret praksis. Når Rigsarkivet hører en myndighed, er det fordi arkivet mener, at der kan gives tilladelse på vilkår. Ellers meddeler arkivet afslag af sig selv.

Udenrigsministeriet har supplerende oplyst om sagen, at ansøgeren ønskede at foretage en beskrivelse af, hvorledes kong Christian X's besøg hos Hitler i Berlin i 1937 "indgik i en diplomatisk forbindelse." De politiske og diplomatiske aspekter af de pågældende besøg var imidlertid lagt på en anden sag, som var frit tilgængelig. Ansøgeren ville derfor være i stand til at sætte kongens besøg i den relevante kontekst uden at være afhængig af det ansøgte, ikke umiddelbart tilgængeligt materiale, der vedrørte den private del af kongens rejser. Ministeriet beklagede samtidig, at man ved en fejl i første omgang havde misforstået ansøgningen som vedrørende den private og lukkede del af arkivalierne.

Tilgængelighedsudvalget har taget oplysningerne om afslag på dispensation i enkeltsager til efterretning.

6. Særlige områder

6.1. DAMD-Databasen

Det fremgår af rapporten, at spørgsmålet om bevaring og aflevering til Rigsarkivet af den såkaldte DAMD-database (Dansk Almen Medicinsk Database) i 2014 gav anledning til debat.

DAMD-databasen, som Region Syddanmark er dataansvarlig for, opsamlede automatisk fra praktiserende lægers journaler oplysninger om individuelle patienters tidsmæssige behandlingsforløb og om diagnose. Sådanne oplysninger måtte imidlertid kun indsamles for patienter med en (eller flere) af diagnoserne: Depression, kronisk obstrueret lungefunktion (KOL), hjerte-/karsygdomme og diabetes.

Databaserne for disse fire diagnoser udgør såkaldte kliniske kvalitetsdatabaser, hvis formål er at opsamle erfaringer, der kan medvirke til at forbedre patientbehandlingen. Kliniske kvalitetsdatabaser kan kun lovligt oprettes efter godkendelse fra Statens Seruminstitut (tidligere Sundhedsstyrelsen), og der var således ikke hjemmel til at foretage indsamling af oplysninger om samtlige diagnoser i den primære sundhedstjeneste.

Da det konstateredes, at en række oplysninger om patienter og diagnoser var indsamlet uden hjemmel i en godkendelse som klinisk kvalitetsdatabase, opstod spørgsmålet om, hvorvidt de pågældende data skulle slettes. Rigsarkivet udtalte, at de pågældende data måtte anses for forskningsmæssigt værdifulde og bevaringsværdige, og at databasen på den baggrund skulle afleveres til opbevaring i Rigsarkivet. Rigsarkivet udtalte i forbindelse med sagen, at det ikke i sig selv kunne anses som et kriterium for kassation, at oplysningerne var indsamlet uden hjemmel.

Ved ændringslov nr. 652 af 18. maj 2015 indsattes imidlertid følgende bestemmelse:

»§ 21 a. Oplysninger i Dansk Almen Medicinsk Database (DAMD) om enkeltpersoners helbredsmæssige eller øvrige rent private forhold og andre fortrolige oplysninger, der ikke er opnået tilladelse til indsamling af, skal ikke afleveres til Rigsarkivet.«

Den gennemførte ændring af arkivloven betyder et brud med tidligere praksis, idet materiale, der er indsamlet på retsstridig måde ikke længere må afleveres til Rigsarkivet.

6.2. Den varslede flytning af Erhvervsarkivet fra Aarhus til Viborg

Tilgængelighedsudvalget omtalte i seneste beretning sagen om Rigsarkivets lukning af Erhvervsarkivet i Aarhus 2015.

Det er oplyst over for udvalget, at udgangen på sagen er blevet, at, at Aarhus Universitet har valgt at betale for at få oprettet en fjernlånsafdeling i byen. Stadsarkivets ansatte bemander arkivet, og Rigsarkivet transporterer arkiverne frem og tilbage fra Viborg mod betaling. Der er kun adgang for forskere og studerende og ikke for offentligheden. Personale og bygning er sikkerhedsgodkendt.

B. DE KOMMUNALE ARKIVER.

Det fremgår, at Rigsarkivet i 2014 i lighed med tidligere år udsendte et spørgeskema til samtlige 98 kommuner, der blev bedt om at indberette antallet og udfaldet af ansøgninger om benyttelse af ikke umiddelbart tilgængelige offentlige arkivalier efter arkivlovens bestemmelser.

Det fremgår af undersøgelsen, at alene 61 kommuner (62 %) har besvaret spørgeskemaet mod 88 kommuner i 2013, hvilket svarer til ca. 62 %. Heraf har 33 kommuner angivet at have modtaget i alt 557 henvendelser om adgang til ikke umiddelbart tilgængeligt materiale, mens 28 kommuner angiver ikke at have modtaget sådanne henvendelser. Af de 557 ansøgninger endte 544 med adgang og 13 med afslag. Til sammenligning modtog de kommunale arkiver i 2013 i alt 600 ansøgninger, hvoraf 588 endte med adgang og 12 med afslag.

Der foreligger i lighed med sidste år ingen oplysninger i Rigsarkivets Rapport om sagsbehandlingstiden.

Udvalget har anmodet Rigsarkivaren om at oplyse, hvad Rigsarkivet kan gøre mere for at forbedre svarprocenten fra kommunerne, der stadig befinder sig på uacceptabelt lavt niveau. Rigsarkivaren har oplyst, at det er rigtigt, at de har modtaget færre svar end tidligere inden for fristen, men flere har dog svaret efter fristen. Alle Stadsarkiver har afleveret og også en god del af kommunerne. Rigsarkivet følger rykkerproceduren over for kommunerne. Rigsarkivet har endvidere været direkte i deres kommunikation til kommunerne om, at de har pligt til at besvare spørgeskemaet.

III. SAMMENFATNING

Rigsarkivaren har i rapporten for 2014 redegjort for omorganiseringen af Statens Arkiver og navneforandringen til Rigsarkivet. (Ovenfor **pkt. A.1.**)

Rigsarkivaren har i 2014 kun konstateret en uhjemlet kassation. (Ovenfor **pkt. A.3.**)

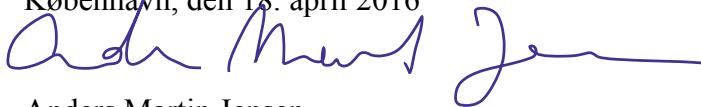
Rigsarkivaren har oplyst, at drøftelser om særlige, forlængede tilgængelighedsfrister med Universitetsklinikken under Psykologisk Institut, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet, og Forsvarets Efterretningstjeneste ikke var afsluttet ved udgangen af rapportåret. Det om drøftelserne oplyste giver ikke udvalget anledning til bemærkninger. (Ovenfor **pkt. A.4.**)

Det fremgår, af rigsarkivarens rapport, at sagsbehandlingstiderne overvåges og generelt holdes på et lavt niveau, men at enkelte myndigheder i flere tilfælde har haft for lange sagsbehandlingstider. (Ovenfor **pkt. A.5.1**)

Andelen af afslag på ansøgninger om adgang til arkiverne er fortsat meget lav. Rigsarkivaren har redegjort for en sag om adgang til arkivalier hos Det Danske Filminstitut med et langvarigt og uhensigtsmæssigt forløb, der først blev afsluttet efter ansøgerens klage til Folketingets Ombudsmand, men der er tale om en enkeltstående sag. (Ovenfor **pkt. A.5.2.**)

Kommunerne er fortsat for dårlige til at besvarer Rigsarkivets spørgsmål om deres afgørelser om tilgængelighed, men herudover giver oplysningerne i Rigsarkivets undersøgelse af kommunernes praksis ikke anledning til bemærkninger.

København, den 18. april 2016

Anders Martin Jensen
formand